Handläggare
Anders Norrlid
Telefon: 08-50833940

Till
Utbildningsnämnden
2026-11-19

Minska klasstorlekarna

Svar på skrivelse från Gulan Avci med flera (L)

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har mottagit en skrivelse från Gulan Avci med flera (L) om att minska klasstorlekarna. I skrivelsen efterfrågas hur utbildningsförvaltningen ser på möjligheten att minska antalet elever per klass i grund- och gymnasieskola till maximalt 20 elever, och kostnaden för att göra det i grundskolan.

För grundskolan bedömer förvaltningen att ett tak på 20 elever per klass skulle medföra en ökning av antalet klasser med 25 procent jämfört med i dag med hänsyn taget till elevantalet. Effekten skulle bli störst i högstadieskolor och skolor med lågt socioekonomiskt index, som generellt sett har en hög fyllnadsgrad. Elevschablonerna skulle utan andra förändringar behöva höjas med drygt 5 procent, till en årlig merkostnad på över 600 miljoner kronor, för att finansiera behovet av nya lärare för reformen. Till det tillkommer kostnader för lokalanpassningar. Förvaltningen har inte räknat på kostnaderna för anpassning av lokalbeståndet, men de kommer att bli betydande.

I gymnasieskolan skulle ett tak på 20 elever per klass innebära att cirka 6 000 färre elever skulle kunna erbjudas plats i stadens skolor. Programpengen skulle behöva höjas kraftigt och staden skulle behöva omförhandla samverkansavtalet Storsthlm, eller bilda ett annat samverkansavtal med minst två andra kommuner.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på skrivelsen.

Bakgrund/Ärendet

Utbildningsnämnden har mottagit en skrivelse från Gulan Avci med flera (L) om att minska klasstorlekarna. I skrivelsen efterfrågas hur

Utbildningsförvaltningen
Avdelningen för ekonomi och styrning

Hantverkargatan 2F
Box 22049
104 22 Stockholm
Växel 08 508 33 000
Fax
utbildningsforvaltningen@edu.stockholm.se
https://start.stockholm/

utbildningsförvaltningen ser på möjligheten att minska antalet elever per klass i grund- och gymnasieskola till maximalt 20 elever, och kostnaden för att göra det i grundskolan.

I skrivelsen ställs följande frågor till utbildningsförvaltningen:

1. Hur ser utbildningsförvaltningen på möjligheten att använda det vikande elevunderlaget för att samtidigt minska antalet elever i Stockholms stads grund- och gymnasieskolor, för att på sikt ha ett maxantal på 20 elever i varje klass?
2. Arbetar utbildningsförvaltningen med att minska antalet elever i Stockholms stads skolor?
3. Hur mycket bedömer utbildningsförvaltningen att det skulle kosta att införa ett maxtak på 20 elever i varje klass på Stockholms grundskolor?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning i samverkan med grundskoleavdelningen, gymnasieavdelningen och avdelningen för personal och kompetensförsörjning.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna och funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträde.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Möjligheten att minska antalet elever i Stockholms stads grund- och gymnasieskolor till 20 elever per klass

Det finns olika sätt att säkerställa att alla elever får det stöd de behöver i skolan, bland annat genom ökad lärartäthet och att i större utsträckning erbjuda elever med stora behov undervisning i särskilda mindre undervisningsgrupper. En annan möjlighet är att arbeta med tvålärarsystem, där två lärare tillsammans undervisar en klass. Det är utifrån skollagen rektors uppgift att, inom de förutsättningar som finns för verksamheten, organisera undervisningen på bästa sätt.

Att minska antalet elever per klass kan vara ett sätt att åstadkomma en lugnare undervisningssituation för elever och lärare. Förvaltningen stöttar skolorna i att organisera undervisningen på ett sätt som ger utrymme för en hög lärartäthet. En viktig del i förvaltningens arbete är även att säkerställa en kapacitet av skolplatser som motsvarar både elevantalet och skolornas behov. Detta handlar framför allt för att inte en för stor andel av skolpengen ska gå till att bekosta lokaler istället för undervisning.

Utmaningen med att minska klasstorleken är i första hand en ökad resursåtgång per elev. Det behövs fler klassrum och fler lärare per elev, vilket i sin tur leder till högre kostnad per elev. Elevschablonerna måste därför höjas om reformen ska gå att genomföra. Nyrekrytering och lokaltillgång blir praktiska utmaningar att hantera.

I grundskolan går cirka 25 procent av stockholmseleverna i andra huvudmäns skolor, och i gymnasiet cirka 60 procent. Höjda elevschabloner kommer även att gynna dessa huvudmän, eftersom de har rätt till lika höga ersättningar som utbildningsnämndens egen verksamhet. Samtidigt medger inte skollagen att hemkommunen ställer krav på verksamheten i form av exempelvis klasstorlek. En risk är därför att en höjd schablon genererar ökade överskott hos andra huvudmän med stockholmselever.

Förutsättningarna för grundskolan beskrivs närmare i svaret på fråga 3.

Gymnasieskolan
Den kommande 10-årsperioden väntas ingen större minskning av antal elever i stadens gymnasieskolor. Antalet elever väntas i senaste lokalförsörjningsplanen fortsätta öka till 2028, och först 2033 vara nere på samma nivå som 2026 igen. Här beskrivs därför tänkbara konsekvenser av att minska klasstorleken i gymnasiet, trots att elevantalet inte minskar.

I utbildningsnämndens gymnasieskolor går det som regel 33 elever per klass i högskoleförberedande program. I yrkesprogrammen varierar klasserna mellan 24 och 33 elever. Med ett tak på 20 elever per klass, och givet att gymnasieskolorna har mycket begränsad outnyttjad lokalkapacitet, skulle utbildningsnämnden behöva ta in cirka 6 000 färre elever än idag. Färre elever skulle få möjlighet att gå på sitt förstahandsval. Andra huvudmän skulle behöva ta in dessa elever, och marknadsandelen för utbildningsnämndens skolor skulle minska. Ett alternativ vore en kraftig utbyggnad av antalet kommunala gymnasieskolor.

Skrivelsen tar upp ett minskat behov av särskilt stöd vid mindre klasser som en tänkbar finansieringskälla. I gymnasieskolan arbetar nämnden betydligt mindre med extra resurser för särskilt stöd än vad som är fallet i grundskolan. Kostnadsökningen per elev skulle därför behöva finansieras i första hand genom kraftigt höjd programpeng till stadens skolor. Stockholms stad skulle behöva omförhandla samverkansavtalet Storsthlm, eftersom en höjd programpeng till stadens skolor inte går att genomföra utan att höja ersättningen till fristående skolor och andra kommuner.

Arbetar utbildningsförvaltningen med att minska antalet elever i Stockholms stads skolor?

Utbildningsförvaltningen arbetar inte med att minska det totala antalet elever i gymnasieskolan eller grundskolan. Förvaltningen ser positivt på att många elever väljer kommunala skolor som ger en trygg lärmiljö och hög undervisningskvalitet.

Den pågående demografiska trenden med färre barn i grundskoleåldern leder till att antalet elever i stadens skolor minskar. För att inte kostnaden per elev för framför allt lokaler ska öka pågår ett arbete med att anpassa skolverksamheten till behoven. Nämnden planerar att i första skedet avveckla ett stort antal tidsbegränsade lokaler.

Kostnad för att ha max 20 elever per klass i Stockholms grundskolor

I barn- och elevregistret (BER) finns uppgifter om vilka klasser en elev är inskriven i, och med utgångspunkt i det har förvaltningen tagit fram antal elever per klass i respektive skola i september 2026. Elever i klasser med färre än 10 elever har uteslutits. Registreringen av klasser görs i vissa fall på olika sätt av olika skolor, vilket gör att underlaget kan innehålla vissa osäkerheter. Förvaltningens bedömning är dock att det är av tillräckligt god kvalitet för att ligga till grund för uppskattningar på en övergripande nivå. Vid ett eventuellt genomförande måste en mer grundlig kartläggning och kostnadsanalys göras.

Tabell 1 Klasstorlek per stadium och socioekonomisk kvartil, hösten 2026

	Lågstadium (F-3)	Mellanstadium (4–6)	Högstadium (7–9)	Genomsnitt
Kvartil 1	27	26	28	27
Kvartil 2	25	25	28	26
Kvartil 3	25	24	26	25
Kvartil 4	22	22	24	22
Genomsnitt	**24**	**24**	**26**	**25**

Utbildningsförvaltningen tar fram ett socioekonomiskt index för alla skolor, som ett mått på vilka utmaningar de har att hantera. Ofta delas nämndens egna skolor in i fyra lika stora grupper med olika nivå på socioekonomiskt index. I skolor i kvartil 1 går de elever som rent statistiskt kan väntas ha bäst förutsättningar att klara skolans mål, och i skolorna i kvartil 4 går de elever som kan väntas ha de största utmaningarna.

Hösten 2026 är det i genomsnitt 25 elever per klass i Stockholms stads grundskolor. I låg- och mellanstadierna är det 24 elever, och i högstadiet 26 elever. En skillnad noteras mellan de olika kvartilerna. I kvartil 1 är det i genomsnitt 4–5 elever mer per klass

än i kvartil 4. Den socioekonomiska ersättningen används bland annat till att organisera undervisningen i mindre klasser.

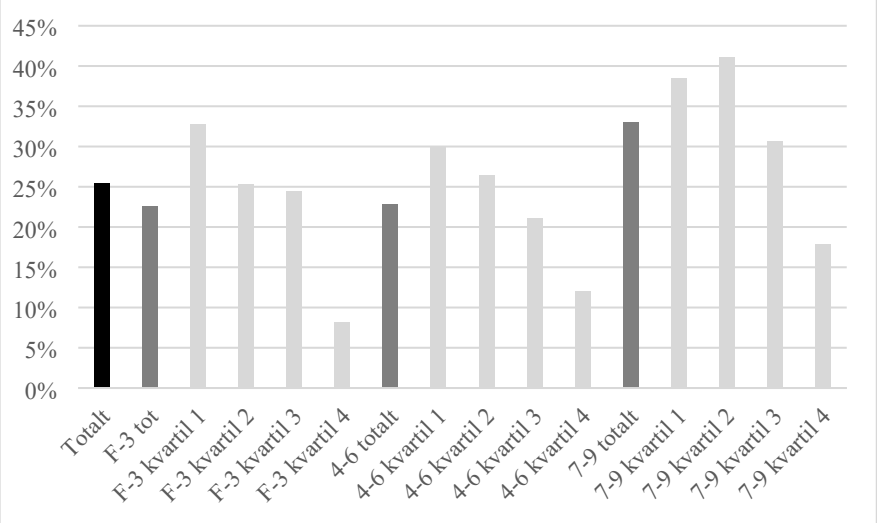
Effekt på antal klasser

I skrivelsen hänvisas till möjligheten att utnyttja det sjunkande elevantalet till att minska storleken i klasserna. Enligt senaste elevantalsframskrivningen väntas antalet elever i Stockholms stads grundskolor om 10 år ha minskat med 11 procent jämfört med 2026. Om antalet klasser inte förändras alls medger elevantalsutvecklingen att det genomsnittliga antalet elever per klass kan minskas från dagens 25 till drygt 22, på 10 års sikt.

Det är viktigt att i sammanhanget komma ihåg att såsom finansieringen av skolverksamheten ser ut idag så får nämnden och skolorna ersättning utifrån antalet elever. Ett minskat antal elever på totalen innebär sammantaget mindre resurser till utbildningsnämnden. Om staden vill kompensera nämnden för ett minskat antal elever eller bibehålla samma organisation krävs det en ökning av schablonen.

Om klasstorleken hålls oförändrad på 25 elever per klass torde nuvarande elevschablon vara tillräcklig. En klasstorlek om 20 elever skulle innebära en ökning av antal klasser med 25 procent, jämfört med dagens klasstorlek. I figur 1 visas förändringen per stadium och kvartil.

Figur 1 Ökning av antal klasser vid 20 elever per klass, jämfört med dagens 25 elever per klass



Effekten blir större i högstadiet, där klasserna typiskt sett är större än på låg- och mellanstadiet. Effekten blir också större i de lägre kvartilerna, som idag har större klasser än skolor i de högre kvartilerna.

Personalbehov
En mer exakt bedömning av effekten på behovet av lärare kräver en noggrann kartläggning, här redovisas en schablonmässig bedömning.

Att klasserna blir 25 procent fler betyder inte att resurserna behöver öka så mycket. Vissa lektioner hålls idag i mindre grupper, som inte nödvändigtvis måste bli fler. Under antagandet att varje ny klass genererar behov av en ny lärare så behövs i storleksordningen 10 procent fler lärare jämfört med om reformen inte genomförs.[1]

Lokaler
Klasser med 20 elever per klass skulle också medföra behov av lokalförändringar, vilket leder till ytterligare kostnadstryck utöver ökningen av lärarlöner. I delar av staden skulle dagens lediga kapacitet inte räcka till. Trots minskade elevantal i staden i stort skulle flera nya skolor behöva byggas. Det kan handla om områden där det i dagsläget inte finns ledig kapacitet för mindre klasser, eller om nya bostadsområden där nuvarande planering skulle bli otillräcklig. Även förvaltningens behov av att hyra in sig i externa idrottshallar skulle öka.

Schablonhöjning
Eftersom lärarlönerna är drygt hälften av de totala kostnaderna i grundskolan skulle det totala behovet av schablonhöjning för att klara 10 procent fler lärare bli drygt 5 procent. Inklusive höjda bidrag till andra huvudmän, handlar det om en ökning om minst 600 miljoner kronor årligen, enbart för att finansiera behovet av nya lärare för reformen

Schablonen för högstadiet skulle behöva höjas mer än schablonerna för låg- och mellanstadiet, eftersom klasserna är större där.

Förvaltningen har inte räknat på kostnaderna för anpassning av lokalbeståndet, men de kommer att bli betydande.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet

Då ärendet är svar på frågor i en skrivelse gör utbildningsförvaltningen ingen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter.

[1] I förvaltningens skolor arbetar idag drygt 2 lärare per 20 elever. Fler klasser bedöms leda till behov av en ny lärare per ny klass. Det innebär att ökningen av antal lärare i procent blir knappt hälften av ökningen av antal klasser i procent.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Per Törnvall	Ulrika Klemets
Utbildningsdirektör	Avdelningschef
Utbildningsförvaltningen	Utbildningsförvaltningen

Bilaga

Skrivelse om att minska klasstorlekarna av Gulan Avci med flera (L)